

ΠΕΡΙ ΑΥΤΙΣΜΟΥ

Τεύχος 17
Οκτώβριος 2008

Donna Williams - « I am an artism! »

Σκέψεις περί του
«ξύλου»...2

Το να ακούς είναι
τέχνη.....18

Η Θεωρία του Piaget
στη σχολική τάξη.....6

Η Επικοινωνία με το
αυτιστικό παιδί...15

Αν ο σύντροφός σου
έχει Asperger.....10

Συντακτική επιτροπή:

- Βαρσάκη Σταυρούλα – Ψυχολόγος
- Καραμπατζάκη Μαρία – Νηπιαγωγός
- Στέιμαν - Κοκκαλίδου Μαρέικε -
Παιδοψυχολόγος
- Τρυφωνίδου Αριστονίκη -
Ψυχολόγος

Σύνταξη - Επιμέλεια:

Βαρσάκη Σταυρούλα

Ιδιοκτήτης:

Στέιμαν - Κοκκαλίδου Μαρέικε

Εκδότης:

Στέιμαν - Κοκκαλίδου Μαρέικε

Επωνυμία:

«Περί Αυτισμού»

Έδρα:

Ελλησπόντου 22, Καλαμαριά

Διεύθυνση αλληλογραφίας:

Ελλησπόντου 22, Καλαμαριά, Τ.Κ. 55132

Τηλέφωνα επικοινωνίας:

2310- 450941 & 2310- 481774

Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο:

info@kyg.gr & marant21@otenet.gr

Ιστοσελίδα:

www.kyg.gr

Μήνας - Τεύχος:

Οκτώβριος, 17^ο τεύχος

Ετήσια συνδρομή:

20 ευρώ

Προθεσμία για συμμετοχή στο επόμενο

τεύχος:

20 Οκτωβρίου 2008

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ.....1

ΣΤΗΛΗ ΤΟΥ Σ. ASPERGER.....10

ΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΑΥΤΙΣΜΟ....15

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ.....25

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ

10 Συμβουλές για να προλάβεις το χρόνιο στρες

1. Βρες χρόνο για χαλάρωση
2. Μη συγκρίνεις τον εαυτό σου με άλλους
3. Να ορίσεις ξεκάθαρα τα όρια σου, μην πεις ναι όταν εννοείς όχι
4. Μάθε να ακούς και να ανταποκρίνεσαι στα δικά σου σωματικά και ψυχολογικά σινιάλα
5. Δεν χρειάζεται να είναι όλα τέλεια, φτάνει να είναι αρκετό
6. Μην κάνεις όλα τα πράγματα ταυτόχρονα
7. Να αναγνωρίσεις τα χαρακτηριστικά σινιάλα του στρες, κάνε τις επιλογές σου και κάνε κάτι μ' αυτό
8. Κάνε τη δουλειά που πραγματικά φιλοδοξείς
9. Ανακάλυψε τι πράγμα κοστίζει την ενέργεια σου και τι πράγμα σου δίνει ενέργεια
10. Απόλαυσε τη ζωή!!

**Ας ξεκινήσουμε το χειμώνα καλά,
για να αντέξουμε μέχρι το επόμενο καλοκαίρι!!!**

Μ. Στέφαν-Κοκκαλίδου
Παιδοψυχολόγος, Υποστήριξη Γονέων

**Σκέψεις περί Ξύλου
της Alice Miller, Ph.D.**

**Γιατί οι «ξυλιές», τα χαστούκια και ακόμα και τα φαινομενικά
αβλαβή χαϊδευτικά χτυπήματα στο χέρι είναι επικίνδυνα για ένα
μωρό;**

1. Διδάσκουν τη βίαιη συμπεριφορά.
2. Καταστρέφουν την αδιάπαιστη πεποίθηση και ανάγκη των βρεφών ότι είναι αγαπητά.
3. Προκαλούν άγχος εξαιτίας της αναμονής του επόμενου χτυπήματος.
4. Υπάρχουν βασισμένα σε ένα ψέμα: υποτίθεται ότι λειτουργούν εκπαιδευτικά ενώ στη πραγματικότητα είναι ένας τρόπος των γονιών να ξεσπάσουν την οργή τους. Όταν χτυπούν είναι επειδή τους χτυπούσαν όταν ήταν και εκείνοι παιδιά.
5. Προκαλούν θυμό και διάθεση για εκδίκηση το οποίο καταπιέζεται για να εκφραστεί πολύ αργότερα.
6. Προτρέπουν το παιδί να δεχτεί παράλογα επιχειρήματα όπως π.χ. «Σε δέρνω για το καλό σου» τα οποία παραμένουν χαραγμένα στη μνήμη τους.
7. Καταστρέφουν τη συμπόνια και την ευαισθησία για τους άλλους και τον εαυτό τους. Το οποίο εμποδίζει την κατάκτηση εννοητικότητας.

**Τι μακροχρόνια μηνύματα περνούν στο μωρό από την ανοχή
του σε χτυπήματα;**

Το μωρό μαθαίνει:

1. Ότι το παιδί δεν αξίζει σεβασμό.
2. Ότι το καλό και το σωστό μπορούν να διδαχθούν μέσω της τιμωρίας, το οποίο είναι στην ουσία λάθος, γιατί εν μέρει

μαθαίνει το παιδί να τιμωρεί.

3. Ότι το να υποφέρεις δε πρέπει να βιώνεται, πρέπει να το αγνοούμε, το οποίο όμως είναι επικίνδυνο για το ανοσοποιητικό σύστημα.

4. Ότι η βία είναι μία ένδειξη αγάπης (αναπτύσσοντας διαστροφή).

5. Ότι η άρνηση των συναισθημάτων είναι κάτι το υγιές (αλλά δυστυχώς πολύ αργότερα ο οργανισμός καλείται να πληρώσει το τίμημα).

Ο οργανισμός απομνημονεύει όλα αυτά τα επιβλαβή στοιχεία των υποτιθέμενων «καλών χτυπημάτων».

Πως ξεσπά συνήθως η καταπίεση του θυμού;

A. Σε παιδιά και εφήβους:

1. Κοροϊδεύοντας τον αδύναμο.
2. Χτυπώντας τους συμμαθητές.
3. Παρακολουθώντας βίαιη συμπεριφορά στην τηλεόραση, παίζοντας video games που υμνούν τη βία και δίνουν αναγνώριση σε βίαιους ήρωες. (Τα παιδιά που έχουν αγαπηθεί και δεν τα χτύπησαν ποτέ δε δείχνουν ενδιαφέρον σε βασανιστικές ταινίες και σαν ενήλικες δεν παράγουν βία και τρόμο).

B. Σε ενήλικες:

1. Διαιωνίζοντας το «ξύλο» ως μία κατά τα φαινόμενα εκπαιδευτική και αποτελεσματική μέθοδο, την οποία συχνά προτείνουν ένθερμα στους άλλους. Ενώ στη πραγματικότητα όταν υποφέρει σα παιδί αυτό που κάνει στη συνέχεια είναι να εκδικείται την επόμενη γενιά.
2. Με το να αρνείται να καταλάβει τη σύνδεση μεταξύ της παρελθοντικής βίαιης συμπεριφοράς που έχει βιώσει και της

βίας που ενεργά επαναλαμβάνεται στο παρόν. Έτσι λοιπόν η άγνοια της κοινωνίας διαιωνίζεται.

3. Με το να ασχολούνται με επαγγέλματα που απαιτούν κάποια μορφή βίας: αστυνομία, στρατός, boxing, κτλ.

4. Υποστηρίζοντας πολιτικές ιδέες που αναζητούν αποδιοπομπαίους τράγους για να δικαιολογήσουν τη βία που έχει συσσωρευτεί στην κοινωνία και η οποία τελικά μένει ατιμώρητη μέσω της «κάθαρσης» φυλών και του εθνικού «ξεκαθαρίσματος», εξοστρακίζοντας έτσι κοινωνικές μειονότητες.

5. Έχοντας μάθει να υπακούν στη βία σαν παιδιά, καθίστανται ευάλωτοι στο να υπακούσουν σε οποιαδήποτε εξουσιαστική αρχή ανακαλεί τον τρόπο επιβολής των γονέων, π.χ. οι Γερμανοί υπάκουσαν τον Χίτλερ, οι Ρώσοι τον Στάλιν και οι Σέρβοι τον Μιλόσεβιτς.

6. Αντιστρόφως, κάποιοι αντιλαμβάνονται την απώθηση στο ασυνείδητο και την καθολική άρνηση του παιδικού πόνου και κατανοούν τον τρόπο που η βία μεταφέρεται, σα κληρονομιά, από τους γονείς στα παιδιά και σα συνέπεια σταματούν αν χτυπούν τα παιδιά, ανεξαρτήτως ηλικίας. Αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί, μερικοί μάλιστα τα κατάφεραν, αμέσως μόλις γίνει κατανοητό ότι τα αίτια και οι συνέπειες της παιδικής κακοποίησης είναι κοινά σε όλους και αφορούν το καταπιεσμένο ιστορικό κακοποίησης των ίδιων των γονιών.

Συχνά πολλοί αναζητούν εναλλακτικούς τρόπους τιμωρίας. Δεν υπάρχει εναλλακτική στο να χτυπάς παιδιά. Αν το κύριο μέλημα του γονιού είναι να βοηθήσει το παιδί του να αναπτύξει αυτονομία, τότε δε θα έπρεπε να αναζητεί μέσα για να το κάνει υπάκουο, και αυτό είναι το μόνο που μπορεί κάποιος να επιτύχει με το «ξύλο», για τουλάχιστον ένα σύντομο χρονικό διάστημα. Δυστυχώς όμως, αργότερα, ολόκληρη η οικογένεια θα αναγκαστεί να πληρώσει το τίμημα αυτής της υπακοής και

θεωρώντας αυτό δεδομένο από τη πρώτη μέρα της ζωής του παιδιού σας είναι δικής σας η ευθύνη να λάβετε τη σωστή επιλογή.

Αναλογιστείτε τα παρακάτω αποσπάσματα:

«Τα παιδιά των οποίων οι ανάγκες ικανοποιήθηκαν με πολύ αγάπη εγκαίρως από τους γονείς...είναι ολοκληρωτικά και καθολικά κυριαρχημένα από τη πιο σοβαρή μορφή πειθαρχίας που θα μπορούσε να διανοηθεί κανείς: δεν κάνουν αυτά που δε θέλεις να κάνουν επειδή σε αγαπούν πάρα πολύ!»

«Αν δεν έχεις υπερφορτώσει την ατμόσφαιρα ανάμεσα σε σένα και το παιδί σου με χίλια ανόητα «μη» για την πορσελάνη σου ή που έφαγε το γλυκό πριν το φαγητό ή γιατί δεν τρώει το σπανάκι ή επειδή δεν έκανε το ένα ή το άλλο, τότε τις λίγες περιπτώσεις που θα χρειαστεί να του απαγορέψεις κάτι επειδή έτσι αρμόζει για την ασφάλειά του τότε δε θα χρειαστεί να προσεγγιστεί η έννοια της πειθαρχίας για να διασφαλιστεί η θεμιτή συμπεριφορά»

- Dr. Elliott Barker,
Director, Canadian Society for the Prevention of Cruelty to Children

«Η αλήθεια περνάει πάντα τρεις δοκιμασίες. Αρχικά γελοιοποιείται. Στη συνέχεια καταπολεμάται βίαια και τέλος, γίνεται αποδεκτή σαν αυταπόδεικτη».

- Schopenhauer ◀

Επιμέλεια – Μετάφραση
Μ. Κοκκαλίδου – Σ. Βαρσάκη

Η θεωρία του Piaget στην σχολική τάξη

Αριστονίκη Τρυφωνίδου

Υπ. Διδάκτορας στο τμήμα
Ψυχολογίας Α.Π.Θ

Μ.Α Συμβ. Ψυχολόγος

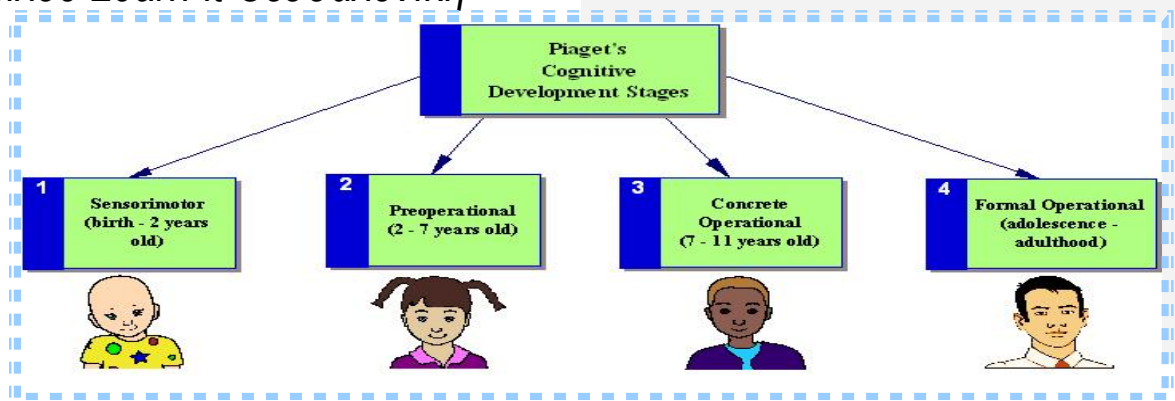
Εικαστική ψυχοθεραπεύτρια

www.aristonikitheodosioutrifonidou.blogspot.com

Υπεύθυνη του τμήματος σπουδών
Εκπ. Ομίλου Learn-it Θεσσαλονίκη

και δυνατό, μπορούν να ανταποκριθούν σε κοινωνικές απαιτήσεις. Πώς περνά άραγε τον καιρό του ένα παιδί σχολικής ηλικίας:

Ο Τζακ ξυπνάει το πρωί, ντύνεται, τρώει το πρωινό του. Μετά βοηθά τον πατέρα του στο πλύσιμο των πιάτων. Αποφασίζει αν θα πάει με ποδήλατο στο σχολείο. Παίζει μόνος του στην αυλή. Πηγαίνει μόνο του στο σχολείο.

Στις κοινωνίες όλου του κόσμου οι ενήλικες αρχίζουν να έχουν καινούργιες προσδοκίες όταν τα παιδιά τους πλησιάζουν τα έξι. Οι προσδοκίες αυτές πηγάζουν από την πεποίθηση ότι τα παιδιά αυτής της ηλικιακής ομάδας αρχίζουν να συμπεριφέρονται πιο ώριμα και η ωριμότητα αυτή προκύπτει από το συνδυασμό οικολογικών περιστάσεων, πολιτισμικών παραδόσεων και παρατηρήσεων των ενηλίκων. Τα παιδιά είναι ευκίνητα

Στη μέση παιδική ηλικία το ύψος, η δύναμη των παιδιών αυξάνονται σημαντικά. Βιολογικοί, συναισθηματικοί, κοινωνικοί, γνωστικοί παράγοντες παρατηρούνται στη μέση παιδική ηλικία. Το στάδιο των συγκεκριμένων νοητικών πράξεων συνιστά τη μετάβαση μεταξύ της προ-λογικής σκέψης της πρώτης παιδικής ηλικίας.

Η θεωρητική στάση του Piaget είναι ξεκάθαρη: κάθε παιδί πρέπει να περάσει από όλα τα στάδια της

γνωστικής ανάπτυξης με την ίδια σειρά. Οι παράγοντες της ωρίμανσης θέτουν σαφείς περιορισμούς στην γνωστική ανάπτυξη. Οι περιορισμοί αυτοί αλλάζουν, καθώς η ωρίμανση προχωρεί. Η πραγματοποίηση αυτών των δυνατοτήτων που προκύπτουν από τους περιορισμούς αυτούς σε κάθε σημείο της ανάπτυξης εξαρτάται από τις ενέργειες του παιδιού στο περιβάλλον του. Η ενεργητική εμπειρία είναι ένας από τους τέσσερις παράγοντες της γνωστικής ανάπτυξης. Το κάθε είδος της γνώσης που οικοδομεί το παιδί (φυσική γνώση, λογικό-μαθηματική σκέψη και κοινωνική γνώση) απαιτεί από το παιδί να αλληλεπιδρά με τα αντικείμενα και τους ανθρώπους. Οι ενέργειες μπορεί να είναι φυσικοί χειρισμοί των αντικειμένων ή των γεγονότων. Η ανταλλαγή ιδεών μεταξύ των ανθρώπων, ονομάζεται κοινωνική αλληλεπίδραση στη γλώσσα του Piaget. Οι έννοιες, τα σχήματα που αναπτύσσουν οι άνθρωποι μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εκείνα που είναι αισθητηριακά διαθέσιμα φυσικά χαρακτηριστικά. Η έννοια δέντρο έχει φυσικά συστατικά, η έννοια ειλικρίνεια δεν έχει. Ένα παιδί μπορεί να αναπτύξει μια κοινωνική αποδεκτή

έννοια του δέντρου - φυσική γνώση - σχετικά με την ανεξάρτητη από άλλες. Η αλληλεπίδραση με τους άλλους μπορεί να προκαλέσει ανισορροπία, η οποία σχετίζεται με τη φυσική και τη λογικό-μαθηματική γνώση. Όταν τα παιδιά βρίσκονται σε καταστάσεις όπου η σκέψη τους συγκρούεται με τη σκέψη των άλλων παιδιών η σύγκρουση αυτή μπορεί να οδηγήσει σε ερωτήματα όσον αφορά τη δική τους σκέψη. Η κοινωνική αλληλεπίδραση ποικίλλει. Κάποιος μπορεί να αλληλεπιδρά με ομότιμους του, γονείς ή ενήλικες. Τα γεγονότα που συμβαίνουν στην αίθουσα ενός σχολείου είναι πολύ συχνά οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των ίδιων μαθητών και των μαθητών με τους δασκάλους. Όλοι οι τύποι της κοινωνικής αλληλεπίδρασης και κοινωνικής εμπειρίας είναι σημαντικές για τη νοητική ανάπτυξη (Ουάντσγουερθ, Μ. Γ, 2001). Η εμφάνιση των συγκεκριμένων νοητικών πράξεων αλλάζει την κοινωνική συμπεριφορά των παιδιών: κατανοούν πώς να παίζουν παιχνίδια σύμφωνα με κανόνες, κατανοούν καλύτερα τους κοινωνικούς και ηθικούς κανόνες, δεν παγιδεύονται στη δική τους οπτική γωνία και μπορούν να ερμηνεύουν τις προθέσεις των

άλλων. Έτσι αυξάνεται η ποικιλία των κοινωνικών τους σχέσεων. Η βελτίωση της μνήμης κατά την παιδική ηλικία συμβάλλει στην κοινωνικοποίηση, το απόθεμα γνώσεων βοηθά τα παιδιά να αντιμετωπίζουν δύσκολες καταστάσεις (Cole M. & Cole S., 2001).

Τα στάδια που καθόρισε ο Piaget είναι τα ακόλουθα:

- ◆ Α΄ Φάση των αισθησιοκινητικών λειτουργιών (0-2 έτη περίπου),
- ◆ Β΄ Φάση των συμβολικών λειτουργιών (2-7 έτη περίπου)
- ◆ Γ΄ Φάση των συγκεκριμένων γνωστικών λειτουργιών (7-11 έτη περίπου)
- ◆ Δ΄ Φάση των αφηρημένων γνωστικών λειτουργιών (11-15 έτη περίπου)

1. Έμφαση στην διαδικασία σκέψης του παιδιού και όχι στα προϊόντα της.

2. Αναγνώριση του κεντρικού ρόλου της άμεσης και ενεργητικής εμπλοκής του παιδιού στις δραστηριότητες μάθησης.

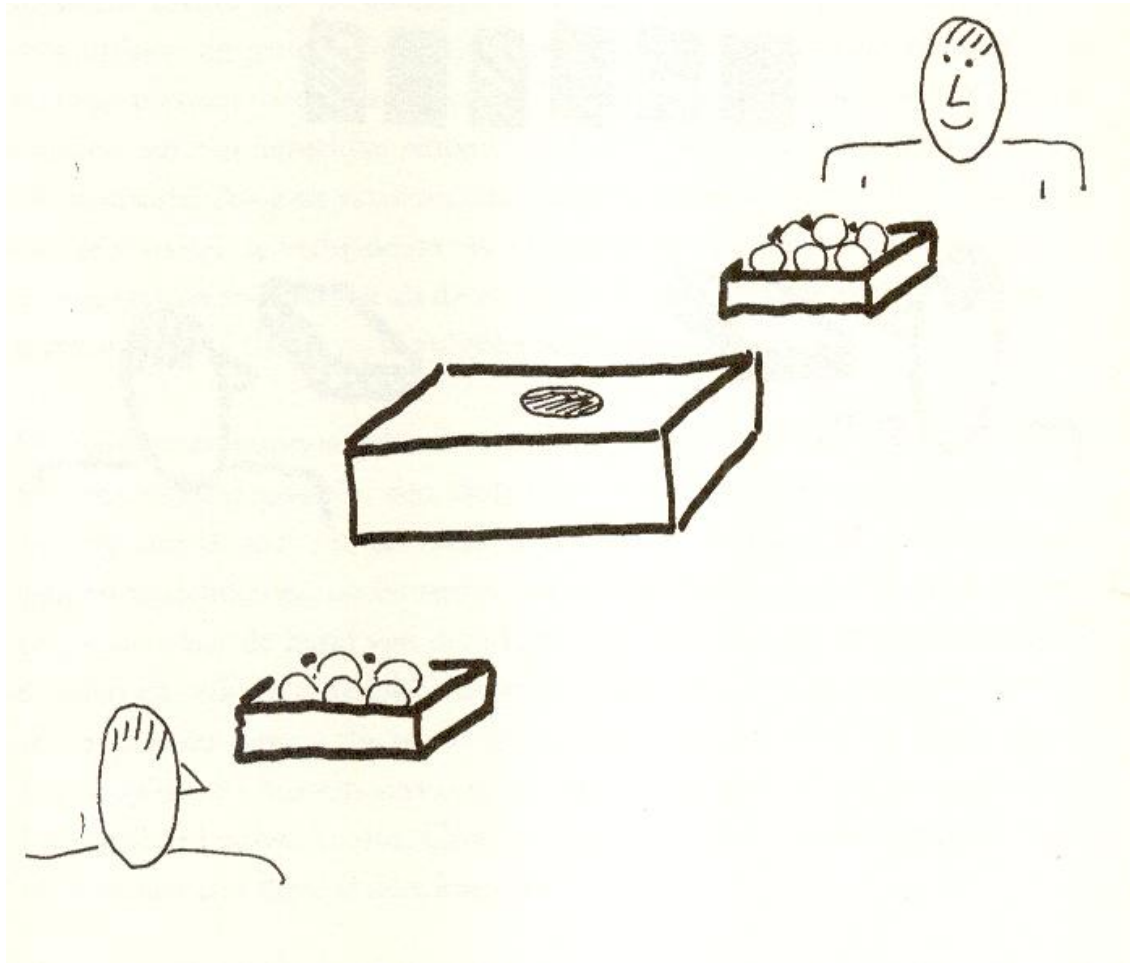
3. Δεν είναι σωστό να προσπαθούμε να κάνουμε τα παιδιά να σκέφτονται όπως οι ενήλικοι.

4. Αποδοχή των ατομικών διαφορών στην πορεία της ανάπτυξης.

Βιβλιογραφία

1. Coleman, Daniel (1998). *Η συναισθηματική νοημοσύνη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
2. Cole. M & Cole. S. (2002). *Η Ανάπτυξη των παιδιών*. Β΄ τόμος Επί. (2η έκδοση). Αθήνα: Τυπωθήτω (σελ: 45, 131,411).
3. Comol, L. (2000), *Looking at Homework Differently*, The Elementary School Journal, 100, 5, 529-548.
4. Δανασσής – Αφεντάκης, Α. (1997), *Εισαγωγή στην Παιδαγωγική*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
5. Fontana, D.(1996), *Ο εκπαιδευτικός στην τάξη*. Αθήνα: Σαββάλας.
6. Μάνος, Κ. (1993), *Παιδαγωγική – Ψυχοπαιδαγωγική*. Αθήνα: Γρηγόρης.
7. Μαρσαγγούρας, Η. (2003), *Η διαθεματικότητα στη Σχολική Τάξη*. Αθήνα: Γρηγόρης.
8. Μπακιρτζής, Κ. (1996), *Η δυναμική της αλληλεπίδρασης στην επικοινωνία*. Αθήνα: Gutenberg.
9. Ξωχέλλης, Π. (1997-98), *Σχολείο και Εκπαιδευτικοί μπροστά στις σύγχρονες προκλήσεις*. Περ. Μακεδόν, τ.4, σ.3-20.
10. Παπαδάτος, Ι. (1991), *Προβλήματα συμπεριφοράς παιδιών Σχολικής ηλικίας και αντιμετώπισής τους*. ΕΛΕΣΥΠ, τεύχος 18-19, σς. 29-42.
11. Gottman, J. (2000). *Η Συναισθηματική νοημοσύνη των παιδιών*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα
12. Rogers, C.R.(1942), *Counseling and psychotherapy*. Bonston: Houghton-Mifflin

Αν ένα εκατομμύριο ανθρώπους πιστεύουν σε μια βλακεία, ακόμα παραμένει μια βλακεία.

Σκέψου και κάνε...*(Από το βιβλίο Denk en Doe)**Μετάφραση: Μ. Κοκκαλίδου***Κοινωνικές ικανότητες 3**

Αυτή η άσκηση έχει ως σκοπό την εκμάθηση του μοιράσματος υλικού.

Ο καθένας έχει ένα κουτί με υλικό. Αυτό πρέπει να τακτοποιηθεί στο κουτί στην μέση. Αυτό το κουτί έχει ένα άνοιγμα που χωράει ακριβώς ένα αντικείμενο μόνο.

Δεν περιμένουμε να πάρουν σειρά τα άτομα που συμμετέχουν. ◀

Στήλη του Asperger**«Αν ο σύντροφός σου έχει το
σύνδρομο Asperger»****Maxine Aston**

Engagement (Απρ/Μάιο 2008)
 Περιοδικό του Ολλανδικού συλλόγου
 περί αυτισμού. Μετάφραση: Μ.
 Κοκκαλίδου

Ο άνδρας μου κι εγώ

Ο άνδρας μου, έτσι θα σε ονομάσω. Ακούγεται τυπικά και έτσι δεν το αισθάνομαι. Νιώθω πολύ δεμένη μαζί σου. Στην καθημερινή ζωή ζούμε αρκετά ο καθένας τη δική του ζωή. Πάντα λέω ότι μπορούμε να αντιμετωπίσουμε όλο τον κόσμο μαζί. Ο καθένας το δικό του μισό. Πραγματικά δεν υπάρχει πολύ μαζί, εσύ ζεις στο δικό σου κόσμο και μερικές φορές ταιριάζω κι εγώ εκεί μέσα, αλλά δε με σκέφτεσαι στον έξω κόσμο. Είμαι το ασφαλές λιμάνι σου, όπου είσαι πάντα ευπρόσδεκτος. Μερικές φορές σκέφτομαι, τι εύκολος θα ήταν ο κόσμος ξαφνικά αν δεν υπήρχες. Ο αυθορμητισμός σου, η ανησυχία σου, το εγώ σου. Δυσκολεύομαι τόσο συχνά με αυτά. Η παρουσία

σου φέρνει τόσο πολύ ανησυχία. Δε ξέρω ποτέ τι θα συμβεί. Κάθε φορά προσαρμόζομαι και πάλι στη δική σου συμπεριφορά, στις δικές σου σκέψεις, στις δικές σου ξαφνικές ιδέες. Κι εγώ, εγώ ζω όταν λείπεις. Μερικές φορές όταν φεύγουμε μαζί διακοπές, έρχεται μια ηρεμία στη σχέση μας αλλά και ταυτόχρονα όχι. Όμως τότε υπάρχουν περισσότερο για μας, για μένα. Δεν σε αποσπάει η δουλειά σου, τα χόμπι σου, η κοινωνική ζωή σου. Πόσο μπερδεμένα είναι. Αγαπιόμαστε τόσο πολύ και όμως είναι δύσκολο να είμαστε μαζί στην καθημερινή ζωή. Για σένα δεν είναι δύσκολο. Εσύ αισθάνεσαι άνετος μαζί μου. Αισθάνεσαι ασφαλής στον κόσμο, στο σπίτι που δημιουργώ για σένα. Το φαγητό σου στην ώρα του, η ξεκούρασή σου, η τηλεόρασή σου, ο υπολογιστής σου. Ξέρω ότι αγαπάς πάρα πολύ εμένα και τα παιδιά κι όμως δε μπορείς να κάνεις τίποτα με αυτό. Ζεις στον κόσμο σου και κάνεις αυτό που κάνεις. Εμείς ζούμε στον κόσμο μας, στο έξω κόσμο. Ο δικός σου κόσμος παίζεται μόνο στο δικό σου κεφάλι. Εκεί δημιουργείς τον κόσμο σου και τον βιώνεις με το δικό σου τρόπο. Για τον έξω κόσμο δείχνεις πολύ

εγωιστικός. Θέλεις να υπάρχεις για όλο τον κόσμο με το δικό σου τρόπο. Δε βλέπεις ότι παραμελείς την οικογένειά σου, τους ανθρώπους που σε αγαπάνε. Δεν το νιώθεις, δεν το βιώνεις έτσι. Μόνο στις διακοπές η οικογένειά σου είναι ο κόσμος μέσα στον οποίο ζεις. Κάνοντας τα δικά σου πράγματα όμως. Χωρίς να υπολογίζεις εμάς πραγματικά. Όταν εμείς προσαρμοζόμαστε στο δικό σου ρυθμό, τα δικά σου ενδιαφέροντα, το δικό σου κόσμο, τότε δεν τρέχει τίποτα.

Ο γιος σου, που διαγνώστηκε, σε αντιμετωπίζει με τα δεδομένα μερικές φορές. Ξέρω από ποιόν το πήρε αυτό, είπες. Μια δήλωση, τίποτα παραπάνω. Δε μπορείς να κάνεις τίποτα με αυτό. Δε θέλεις να το δεις. Ο δικός σου κόσμος είναι

κανονικός και εμείς κάνουμε το δύσκολο. Μερικές φορές λέω «γύρνα από τον πλανήτη σου, έλα πάλι στη γη, γύρνα σε μας». Όμως ποτέ δε θα γίνει όπως θα το ήθελα εγώ. Να είμαστε ένα. Μιλώ σε σένα όταν έχω ανάγκη να πω κάτι. Να μιλάω μαζί σου είναι κάτι διαφορετικό. Συναισθηματικά είμαστε ένα. Στο κεφάλι μας είμαστε δύο ξένοι. Παρόλα αυτά θέλω να μείνω μαζί σου. Αν και δεν είναι εύκολο μερικές φορές. Στο μυαλό μου σου είπα μια δεύτερη φορά πραγματικά «ναι». Όμως συνεχίζω να λυπάμαι γιατί δε μπορείς να με νιώσεις. Δε μπορείς να καταλάβεις πόσο εγωιστικά φέρεσαι που και που σε μένα, ενώ θέλεις μόνο το καλύτερο για μένα. Πόσο περίπλοκος είναι ο κόσμος. ◀

Μ. Κοκκαλίδου
Παιδοψυχολόγος,
υποστήριξη γονέων

**«Το χιούμορ θεραπεύει καλύτερα
από ένα ντουλάπι γεμάτο φάρμακα»**

Secret ScrollsRhonda Byrne, *The Secret*

**Ποια είναι η λύση σε κάθε δύσκολη
κατάσταση στη ζωή;
Ακολουθήσε το μονοπάτι της
θετικής σκέψης.**

Επιμέλεια – Μετάφραση
Μ. Κοκκαλίδου – Σ. Βαρσάκη

σκέψεις, λέξεις, πράξεις και
συναισθήματα.

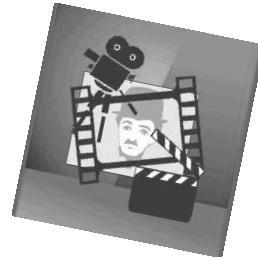

Το να επιλέξουμε να αντιμετωπίζουμε θετικά τα πράγματα μπορεί να είναι άλλοτε κάτι πολύ εύκολο και σε άλλες περιπτώσεις πάρα πολύ δύσκολο. Όταν όλα βαίνουν καλώς και είμαστε σε μία ρότα τότε η θετική αντιμετώπιση της ζωής είναι κάτι που τείνουμε να κάνουμε αβίαστα, εύκολα και φυσικά. Όταν όμως συμβαίνει κάτι αρνητικό είναι πολύ πιο δύσκολο και τολμηρό να ακολουθήσουμε το θετικό μονοπάτι. Ωστόσο πρέπει να το επιλέγουμε! Ανεξάρτητα από το πόσο μεγάλη είναι η δυσκολία που αντιμετωπίζουμε, δεν υπάρχει άλλος τρόπος για να βοηθήσουμε τον εαυτό μας να επιστρέψει στην αισιοδοξία. Όταν παρουσιάζονται αρνητικές καταστάσεις πρέπει να οχυρώνεις την θέλησή σου και να αρνείσαι να υποβιβάσεις τον εαυτό σου κάνοντας αρνητικές

Χρησιμοποίησε την θέλησή σου και αποφάσισε όχι μόνο το ότι θα επικεντρώνεσαι στην θετική σκέψη αλλά και ότι θα εισάγεις την αισιοδοξία σε κάθε σκέψη, λέξη και πράξη της καθημερινότητάς σου. Χρειάζεται αποφασιστικότητα, δύναμη, πίστη και ισχυρή θέληση για να επικεντρωθεί κανείς στα θετικά στοιχεία όταν προκύπτει μία κατάσταση ιδιαίτερα αρνητική, αλλά είναι σημαντικό να θυμάσαι ότι το Σύμπαν και ο νόμος της έλξης λειτουργούν υπέρ σου. Όσο περισσότερο επικεντρώνεσαι στο να σκέφτεσαι θετικά, να μιλάς θετικά και να πράττεις θετικά ο νόμος της έλξης θα απελευθερώσει τη ζωή σου. Ξαφνικά θα κοιτάξεις γύρω σου και θα διαπιστώσεις ότι η αρνητικότητα έχει φύγει και ότι η ζωή σου είναι πλέον γεμάτη με χαρά και καλοσύνη. ◀

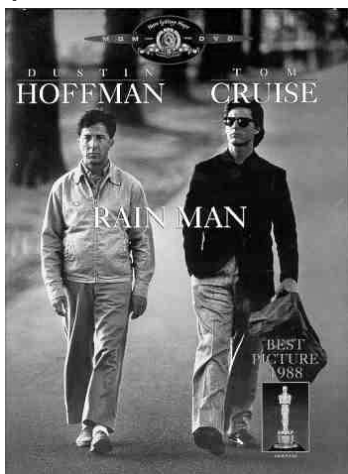
ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ ...

...ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ!

της Μαρίας Καραμπατζάκη

Μόλις προχτές κατάφερα να δω την πολυσυζητημένη ταινία “Ο άνθρωπος της βροχής”. Με λίγα λόγια είναι καταπληκτική. Την είδα με παρέα και τα σχόλια ήταν ποικίλα αλλά θετικά. Έγιναν πολλές ερωτήσεις του τύπου τι έχει τώρα ο πρωταγωνιστής και γιατί είναι τόσο έξυπνος. Το συμπέρασμα ήταν πως λίγο πολύ ζηλέψαμε. Θα θέλαμε κι εμείς να μπορούμε με ένα απλό διάβασμα να θυμόμαστε ένα βιβλίο που διαβάσαμε, πόσο μάλλον και τον τηλεφωνικό κατάλογο, όταν τα τηλέφωνα που θυμόμαστε δε ξεπερνούν τα δέκα στην καλύτερη περίπτωση. Εξαιρετική ερμηνεία από τον *Dustin Hoffman*.

RAIN MAN
Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΤΗΣ ΒΡΟΧΗΣ

Ίσως η πιο γνωστή ταινία με αυτιστικό άτομο είναι Ο άνθρωπος της βροχής (Rain Man) του 1988 με τον Dustin Hoffman στο ρόλο του αυτιστικού και τον Tom Cruise στο ρόλο του αδελφού του. Η ταινία έχει εμπνευστεί από τον Kim Peek. Ο Kim έχει εξαιρετικά μεγάλη μνήμη

και αποθηκεύει πληροφορίες “φωτογραφίζοντας” ό,τι διαβάζει. Το σημαντικότερο όμως πέρα από αυτές τις δυνατότητες είναι ότι διαθέτει κοινωνικές ικανότητες που συνήθως ένας αυτιστικός δε θα εμφάνιζε. Μπορεί για παράδειγμα να κάνει και να αντιληφθεί το

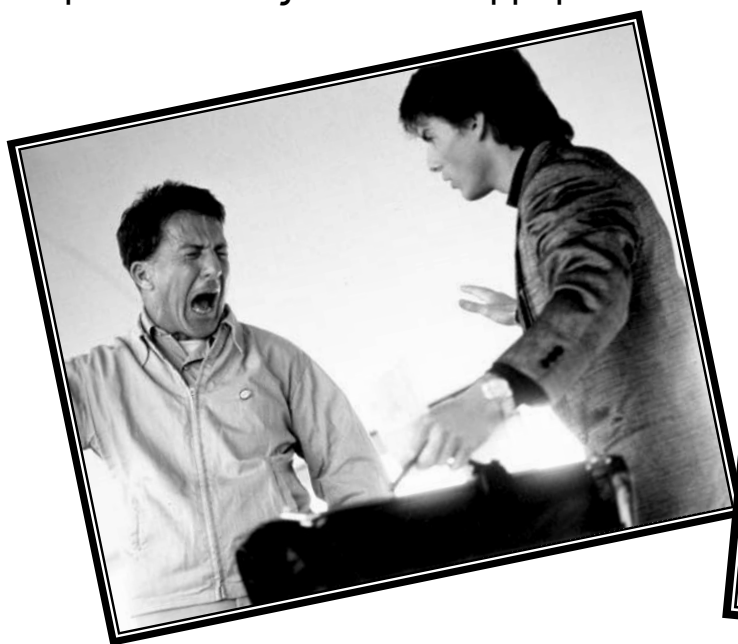
χιούμορ ή να αντιληφθεί τις μεταφορές. Για να καταλάβετε σε τι επίπεδα λειτουργεί ο εγκέφαλος του, αποθηκεύει στο μυαλό του όποιο τραγούδι ακούει. Έτσι αργότερα, ακούγοντας τον καινούργιο δίσκο ενός συνθέτη μπορεί να μαντέψει ποιος είναι συγκρίνοντας όλα τα δείγματα που είχε στη μνήμη του από το παρελθόν.

Η ταινία μπορεί να χαρακτηριστεί ως κοινωνική, καθώς μας ξετυλίγει την καθημερινότητα ενός αυτιστικού ατόμου, τις παραξενιές αλλά και τις απαιτήσεις του.

Ο Tom Cruise στο ρόλο του αδερφού, πηγαίνει στην πόλη όπου μεγάλωσε, για την κηδεία του πατέρα του και να τακτοποιήσει τα κληρονομικά. Στην διαθήκη του βλέπει πως 3 εκατομμύρια τα

αφήνει αλλού, χωρίς να φαίνεται ο παραλήπτης. Τότε βρίσκει ένα ίδρυμα και του ανακοινώνουν πως έχει έναν αυτιστικό αδερφό. Η πρώτη του κίνηση ήταν να τον απαγάγει και να ζητήσει τα λεφτά που κληρονόμησε. Στην αρχή του ήταν αδύνατο να κατανοήσει τις ανάγκες του αλλά και την ιδιαιτερότητά του. Στην πορεία όμως άρχισε να τον καταλαβαίνει, να τον νιώθει σαν αδερφό του και να μπορεί να αξιοποιήσει τις ικανότητές του. Συνηθίζει ο ένας τον άλλο και μπορούν να ζήσουν μαζί αν και με κάποιες δυσκολίες.

Λεπτομέρειες και η συνέχεια επί της οθόνης σας... Το μόνο σίγουρο είναι ότι αξίζει να αφιερώσετε λίγο από το χρόνο σας και να τη δείτε!

Sally Dibs: Καλημέρα! Καφέ;

Raymond: [Κοιτάζοντας το καρτελάκι με το όνομά της] Sally Dibs, Dibs Sally. 461-0192.

Sally Dibs: Πως ξέρεις το τηλέφωνό μου;

Charlie: Ναι, πως το ξέρεις αυτό;

Raymond: Μου πες να διαβάσω τον τηλεφωνικό κατάλογο χτες βράδυ. Dibs Sally. 461-0192.

Charlie: Χμ, θυμάται πράγματα. Μικρά πράγματα καμιά φορά.

Sally Dibs: Πολύ έξυπνο αγόρι. Επιστρέφω αμέσως.

ΓΝΩΡΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΑΥΤΙΣΜΟ

Η επικοινωνία με το αυτιστικό παιδί

KRISTAL-NIEUWS, περιοδικό για το παιχνίδι για επαφή και μάθηση.

Επιμέλεια: Μ. Κοκκαλίδου

Η επικοινωνία είναι ίσως το πιο σημαντικό πράγμα στις σχέσεις μας με τους άλλους ανθρώπους και είναι ακριβώς αυτό που δυσκολεύει τόσο τα παιδιά με αυτισμό. Η επικοινωνία αποτελείται από λεκτική, αλλά και μη-λεκτική επικοινωνία. Πολλά παιδιά με αυτισμό δυσκολεύονται να μιλήσουν. Μπορεί να μην έχουν καθόλου λόγο, ή να μιλάνε μονολεκτικά ή να μιλάνε πάρα πολύ καλά, αλλά χωρίς να προσέχουν αν ο άλλος ακούει. Πάλι άλλα παιδιά μιλάνε καλά, επαναλαμβάνοντας διαφημίσεις, αλλά επικοινωνιακά δε μπορούν να αρθρώσουν λέξη. Η επικοινωνία δεν είναι αυτονόητη γι' αυτά.

Έχει αποδειχθεί ότι τα αυτιστικά παιδιά καταλαβαίνουν καλύτερα ό, τι είναι οπτικό. Το καθετί που θέλουμε να εξηγήσουμε στο παιδί, θα είναι

πιο εύκολο να το καταλάβει πραγματικά, αν συνοδεύεται από εικόνες. Αυτό θα πρέπει να γίνει τρόπος ζωής.

Υπάρχουν διάφορες μεθόδους οπτικής επικοινωνίας για το αυτιστικό παιδί.

Εδώ θα αναφερθούμε στη χρήση του υπολογιστή.

Η Nienke Roorda γράφει:

Για να συστηθώ, είμαι μητέρα τριών παιδιών από τα οποία ο πρώτος και ο μεσαίος είναι ειδικά παιδιά. Είμαι και εργοθεραπεύτρια.

Τα παιδιά μου είναι 16, 14 και 12 χρονών. Ο μεγάλος έχει αυτισμό, ο μεσαίος επίσης και σοβαρή δυσλεξία και ο μικρότερος δυσλεξία.

Με τον μεσαίο κάναμε ένα πρόγραμμα παιχνιδιού από τα δέκα του, αλλά τώρα δουλεύουμε με θέματα.

Χρησιμοποιώ τον υπολογιστή πολλές φορές, ακόμα και σε παιδιά που μπορούν να χειριστούν μόνο με το κεφάλι τους ή που μπορούν να χειριστούν μόνο ένα κουμπί. Ο υπολογιστής έχει πολλές δυνατότητες.

Κατ' αρχάς είναι σημαντικό να αναλύουμε καλά το επίπεδο της λειτουργίας του παιδιού: τι καταλαβαίνει το παιδί, ξέρει να κάνει επιλογές, από πόσα πράγματα μπορεί να διαλέξει (από 2 πράγματα που να θέλει στο ψωμί του ή από ένα ολόκληρο καλάθι) και πώς διαλέγει τι θέλει. Ξέρει να δείξει κάτι ή ξέρει να πατήσει ένα κουμπί με το χέρι του ή χρειάζεται να καθοδηγηθεί σωματικά;

Μια νεαρή γυναίκα, τώρα 24 χρονών, έχει αυτισμό, δε μπορεί να μιλήσει και έχει σοβαρή επιληψία. Η μητέρα της ανακάλυψε ότι έμαθε μόνη της τα γράμματα βλέποντας τηλεόραση. Ξέρει να απαντήσει ηχητικά με σωματική καθοδήγηση με ένα lightwriter: μια μικρή συσκευή που παίρνεις μαζί σου στη τσάντα σου και μπορείς να δακτυλογραφήσεις το μήνυμά σου ή την απάντησή σου. Όταν έχει μια άσχημη μέρα χρησιμοποιούμε μόνο ναι / όχι καρτούλες, που τοποθετούμε στο τραπέζι. Όταν έχει μια καλή μέρα δουλεύουμε στον υπολογιστή της με οθόνη αφής και ειδικό πληκτρολόγιο που ονομάζεται intellikeys, το οποίο μπορεί να φτιαχτεί ανάλογα με τις ανάγκες. Π.χ. με μεγάλα πλήκτρα και με χωρίσματα ώστε το δάχτυλο

να μη μπορεί να ξεφύγει σε λάθος κουμπί.

Άλλα παιδιά έχουν ένα κουμπί επικοινωνίας one step, στο οποίο μπορείς να εισάγεις ένα αυτόματο μήνυμα, για παράδειγμα «Θέλει μια φέτα ψωμί». Αν το παιδί σου πατάει αυτό το κουμπί την ώρα του φαγητού, θα ακούσεις αυτό το μήνυμα και θα μπορείς να ανταποκριθείς. Εγώ τραγουδάω μερικές φορές ένα κομμάτι από κάποιο τραγούδι σαν αυτόματο μήνυμα. Τραγουδάμε μαζί και το παιδί πρέπει τότε να πατήσει το κουμπί για να τελειώσει το τραγούδι. Έτσι υπάρχουν για κάθε επίπεδο και για κάθε παιδί δυνατότητες. Οι γονείς μπορούν αν κάνουν μικρά βιβλία ή παιχνίδια για το παιδί τους με powerpoint. Το powerpoint επαναλαμβάνεται και αυτό το χαίρονται τα παιδιά μας. Οι γονείς μπορούν να μάθουν πώς να φτιάξουν κάτι τέτοιο για το παιδί τους και να εισάγουν και ένα τραγούδι στη μέση ή στο τέλος. Γίνεται κανείς να φτιάξει ψηφιακό άλμπουμ με φωτογραφίες και να κάνει μια ιστορία για τον παππού, τη γιαγιά, αδέρφια. Για το κάθε παιδί μπορείς να φτιάξεις κάτι. Για το παιδί μου έφτιαχνα πριν πάμε διακοπές μια παρουσίαση στο

powerpoint για το πού θα πάμε και τι θα κάνουμε εκεί, μπορεί να το βλέπει όποτε θέλει και έτσι απολαμβάνει περισσότερο την προετοιμασία, είναι λιγότερο αγχωμένος για τις διακοπές.

Υπάρχει ένα πρόγραμμα από την Αγγλία, το «widget», με το οποίο μπορείς να κάνεις ημερήσια προγράμματα με εικόνες και σύμβολα. Μπορείς να πάρεις φωτογραφίες και εικόνες από αυτό το site, στο επίπεδο που χρειάζεται κανείς για το παιδί του. Τα τυπώνω και τα κάνω καρτούλες για τον πίνακα του. Με αυτόν τον τρόπο κάνω το πρόγραμμά του κατανοητό.

Είναι δύσκολο να ξεκινήσουμε την επικοινωνία με το παιδί μας με εικόνες ή αντικείμενα. Χρειάζεται να είμαστε πολύ συνεπείς για να το μάθει. Αξίζει τον κόπο όμως. Είναι ο τρόπος για να μπορεί το παιδί να μας πει ένα ναι ή ένα όχι, τι θέλει και τι δε θέλει. Το παιδί γίνεται περισσότερο μέλος της οικογένειας αν του δώσουμε τρόπους να εκφραστεί και επίσης του δείχνουμε πόσο αξίζει αν φροντίζουμε να καταλάβει τι πρόκειται να γίνει. ◀

ΠΑΙΧΝΙΔΙ

Σταυρούλα Βαρσάκη
Ψυχολόγος, ειδικευμένη
(MSc) σε θέματα παιδικής
ανάπτυξης και μάθησης

Η μουσική είναι πολύ σημαντική για τα παιδιά με αυτισμό και πολύ συχνά σαν επαγγελματίας χρησιμοποιώ τη μουσική και το τραγούδι για να επικοινωνήσω με παιδιά αλλά και για να τα βοηθήσω να αποκτήσουν καινούριες δεξιότητες. Με το παρακάτω παιχνίδι θα βοηθήσετε το παιδί σας να βελτιώσει την ακουστική του παρατηρητικότητα και προσοχή, χρησιμοποιώντας την ακοή και όχι την όραση, που πολύ συχνά τα δυσκολεύει.

Καθόμαστε ο ένας απέναντι στον άλλο σε ένα τραπέζι ή οκλαδόν στο πάτωμα και τοποθετούμε ανάμεσα μας 2-3 μουσικά όργανα π.χ. ένα ταμπούρλο, μία σφυρίχτρα και ένα ντέφι. Παίζουμε λίγο με το καθένα ονοματίζοντας το, λέγοντας π.χ. «Άκουσε πως κάνει το ταμπούρλο.» και αφήνουμε το παιδί να πειραματιστεί για λίγο. Στη συνέχεια κλείνουμε τα μάτια του παιδιού ή περιστρέφουμε την καρέκλα του έτσι ώστε να έχει γυρισμένη την πλάτη του σε μας και χτυπάμε ένα από τα όργανα. Έπειτα, του ανοίγουμε τα μάτια και του ζητάμε να μας δείξει ποιο νομίζει ότι άκουσε. Εναλλακτικά μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ό,τι παράγει ήχο. ◀

Το να ακούς είναι μια τέχνη

Ένας εθελοντής γράφει

KRISTAL-NIEUWS, περιοδικό για το παιχνίδι για επαφή και μάθηση (Ιούλιος 2008)

Μετάφραση: Μ. Κοκκαλίδου

Ο δρόμος της ζωής μου είναι να μάθω να ακούω με ανοιχτή καρδιά. Ξέρω ότι το παιχνίδι με σκοπό την επαφή με παιδιά δεν ήρθε τυχαία στη ζωή μου. Τι αναζητάω στην επαφή με το παιδί και την οικογένεια; Και τι δίνω στο παιδί και την οικογένεια;

Ήμουν βαθιά συγκινημένος διαβάζοντας το βιβλίο «Άκου σε παρακαλώ» (2006) των Stolp και Wagemakers. Περιγράφει τη θεραπευτική δύναμη του να ακούς σαν ένα πολύ ενδόμυχο τρόπο για να συνδεθούν οι άνθρωποι ο ένας με τον άλλον. Μια οικειότητα που λειτουργεί θεραπευτικά και που φέρνει (αυτό)-γνωσία. Έτσι είναι σημαντικό και για την προσωπική εξέλιξη.

Παίζω τώρα τέσσερις μήνες με δύο παιδιά, με ένα κοριτσάκι και ένα αγοράκι. Κάνουν ήχους, αλλά δεν

μου μιλάνε. Και όμως τα ακούω. Ακούω λοιπόν κυρίως αυτό που δεν λένε, αυτή είναι η δουλειά μου.

Το παιχνίδι με τα παιδιά απαιτεί πολλή υπομονή. Συνειδητοποιώ ότι το να κάνει το παιδί ένα καινούριο βήμα θέλει το δικό του χρόνο, είναι κάτι που δε μπορείς να το ζορίσεις. Το απίστευτο είναι ότι τα παιδιά έχουν μια σιωπηλή εμπιστοσύνη. Έτσι με ενθαρρύνουν! Ενώ εγώ σκέπτομαι μερικές φορές ότι πρέπει να βοηθήσω ένα παιδί και να το φροντίσω. Δεν χρειάζεται να δω καταναγκαστικά σημεία φωτός.

Μαθαίνω να επιτρέπω στον εαυτό μου να μην κάνω τίποτα. Να είμαι σιωπηλός όταν το παιδί είναι σιωπηλό, το βρίσκω δύσκολο. Και όταν ένα παιδί ξαφνικά αρχίζει να κλαίει δυνατά, τα δικά μου συναισθήματα ζωντανεύουν. Το καθήκον μου σαν εθελοντής παιχνιδιού είναι να επικεντρώνομαι στο παιδί και σε αυτό που του συμβαίνει και να μην αποσπάται η προσοχή μου από ό, τι συμβαίνει σε μένα. Η επαφή με τα παιδιά δείχνει τι ουσιαστικά συμβαίνει μέσα μου και ποιος είμαι. Μου δείχνουν τις επιθυμίες και τους φόβους μου και απογυμνώνουν πώς τους βλέπω και τι σκέφτομαι

για αυτά. Μου δίνει μια καινούρια κατανόηση για τον εαυτό μου.

Αυτό που παρατηρώ τις τελευταίες εβδομάδες είναι πως νιώθω βαθιά συγκίνηση και αγάπη για το παιδί όταν το κοιτάω σιωπηλά και περιμένω. Αυτό είναι καινούριο για μένα. Ίσως νιώθω τη δική μου αγάπη, αλλά μπορεί και να είναι η αγάπη του παιδιού. Είναι καταπληκτικό το να βιώνω πως το επτάχρονο αγόρι κάνει το βήμα από επιβίωση σε βίωμα, στην επαφή με τον έξω κόσμο. Χαλαρώνει, με πλησιάζει και ό, τι κάνουμε μαζί στο πάτωμα και στον αέρα γίνεται μια περιπέτεια στη σαβάνα. Γαντζώνεται γερά στη χαίτη λιονταριού μου, τα πόδια του σφιχτά γύρω από την πλάτη μου, κινούμαι στα τέσσερα, σηκώνομαι και βρυγχάμαι! Κινούμαστε γρήγορα και αργά, δυνατά και απαλά... Τον καλώ να κάνει ήχους όπως εγώ. ...

Βιώνω περισσότερη επαφή όταν ενεργεί μια ειδική δύναμη, η αίσθηση της ροής. Παρατηρώ ότι εκθέτω τον εαυτό μου τότε, τόσο στους γονείς, όσο και στο παιδί ανοιχτά, ευάλωτα. Και ότι οι γονείς ανταποκρίνονται με αγάπη και σεβασμό.

Προσπαθώ να παίζω με ειλικρίνεια και ελεύθερα, χωρίς να σκέφτομαι τις πιθανές συνέπειες των πράξεων μου. Αλλά μερικές φορές φοβάμαι ότι το παιδί θα με κρίνει και θα με καταδικάσει, ή ότι έχω υποθετούμενες φιλοδοξίες των γονιών στο μυαλό. Βλέπω ότι θέλω πολύ να σχηματίσουν μια θετική εικόνα για μένα και δε θέλω να νιώσω αποτυχία.

Αυτό που είναι απαραίτητο είναι να δίνεις συνεχώς προσοχή στο παιδί: ένα πραγματικό ενδιαφέρον στο τι συγκινεί το παιδί, εσωτερικά στραμμένο προς εκείνο, διατηρώντας μια ισορροπία ανάμεσα στο να είσαι κοντά και μακριά. Έχοντας επίσης μια βαθιά συνείδηση σεβασμού και ισότητας. Νιώθω ακόμα συναισθήματα λύπης, απογοήτευσης και αδυναμίας, για παράδειγμα όταν η προσοχή μου χάνεται και αναρωτιέμαι τι ώρα είναι. Αλλά αυτά αρχίζουν να χάνονται και ανακαλύπτω ότι τα αντικαθιστούν όλο και περισσότερη ηρεμία, αγάπη και εμπιστοσύνη στην καρδιά μου. Αντιδρώ όλο λιγότερο από φόβο και ανασφάλεια. Έτσι γίνομαι ένας άλλος άνθρωπος και αυτό το καταλαβαίνει το παιδί αμέσως. Καλεί!

Είναι ένα θαύμα, είναι καταπληκτικό, ξεχνάς το χρόνο. Αυτό ακριβώς είναι που με μαθαίνουν τα παιδιά. Είναι αυτό που θέλουμε όλοι, να ζούμε με ανοιχτή καρδιά, να ξεχνάμε το χρόνο και να είμαστε ένα με τον εαυτό μας και με όλους γύρω μας.

Τώρα ξέρω τι αναζητώ πραγματικά στην επαφή με το παιδί και την οικογένεια.

Αναζητώ μια ατμόσφαιρα σύνδεσης και εμπιστοσύνης.

Μαθαίνοντας και επικοινωνώντας όλο και περισσότερο με τις οικογένειες και τα παιδιά, αυτός ο κόσμος πλησιάζει από μόνος του. Για αυτό εκστρατεύω την υποστηρικτική μου δύναμη, για να μπορώ να κοιτάω το παιδί, την οικογένεια και τον εαυτό μου με πραγματικό σεβασμό και έκπληξη. ◀

Daniel van der Wal

Ηλικιωμένοι με μια διαταραχή στο φάσμα του αυτισμού

Engagement (Απρ/Μάιος 2008)
Περιοδικό του Ολλανδικού συλλόγου
περί αυτισμού.

Μετάφραση: Μ. Κοκκαλίδου

Η γνώση για παθήσεις του φάσματος του αυτισμού έχει μια σύντομη ιστορία. Η έρευνα και η μελέτη απευθύνονται κυρίως σε παιδιά. Οι ηλικιωμένοι μεγάλωσαν σε μια εποχή όπου δεν έδιναν σημασία για αυτά τα προβλήματα.

Επειδή ο αυτισμός είναι μια χρόνια αναπηρία, υποθέτω ότι υπάρχουν πολλοί ηλικιωμένοι στους οποίους η διάγνωση δεν έγινε ή έγινε λανθασμένα. Το θεωρώ σημαντικό να καταλάβουμε τα προβλήματα των μεγάλων με αυτισμό, ώστε η προσέγγιση να μπορεί να προσαρμοστεί στις ειδικές ανάγκες.

Περίπλοκη διάγνωση

Ο αυτισμός εκδηλώνεται συνήθως στα παιδικά χρόνια. Στους περισσότερους ενήλικους δεν πρόσεχαν τόσο συνειδητά την κοινωνική τους εξέλιξη, όπως λένε οι ίδιοι. Η μελέτη της πορείας της εξέλιξης ενός παιδιού είναι ένα

ισχυρό μέσο για να μπορέσει κανείς να κάνει σωστά τη διάγνωση.

Πολλά χαρακτηριστικά εξαφανίστηκαν όσο προχωράει η ηλικία. Οι ηλικιωμένοι έγιναν ειδικοί στο να καμουφλάρουν και να αναπληρώνουν τους περιορισμούς τους και ξέρουν αμέτρητα κόλπα, ώστε ο αυτισμός τους δε φαίνεται πια. Έμαθαν στον εαυτό τους πολλούς κοινωνικούς κανόνες.

Οι ενήλικοι στους οποίους έγινε η διάγνωση αυτισμού σε μεγάλη ηλικία, έψαχναν συνήθως για άλλο λόγο ψυχιατρική βοήθεια. Είχαν για παράδειγμα προβλήματα στις σχέσεις, κατάθλιψη, επιθετικότητα. Ο γιος τους μπορεί να διαγνώστηκε με αυτισμό, που τους κάνει να αναγνωρίζουν πολλά παρόμοια προβλήματα στον εαυτό τους.

Συμπτώματα που εμφανίζονται σε ενήλικους με αυτισμό.

Για να κάνουμε την εικόνα πιο σαφή, ώστε οι ενήλικοι με αυτισμό να αναγνωρίζονται πιο εύκολα, ακολουθούν τα παρακάτω πιθανά συμπτώματα (Delfos, 2005; Horwitz κ.α., 2004).

Σχετικά με την επικοινωνία

Οι ενήλικοι με αυτισμό έχουν συχνά μια μονότονη φωνή που δεν ταιριάζει καλά με το περιεχόμενο της συζήτησης και με τα συναισθήματα γύρω από αυτό. Μιλάνε είτε πολύ δυνατά είτε πολύ σιγανά. Επαναλαμβάνουν πολλές φορές φράσεις άλλων. Η επικοινωνία είναι φτωχή όσο αφορά το συναίσθημα. Οι συζητήσεις εξελίσσονται συχνά διαφορετικά από ότι περιμένεις. Οι παύσεις διαρκούν συνήθως λίγο περισσότερο από το μέσο όρο, σε παθητικούς ενήλικους. Σε ένα ενεργητικό άτομο οι παύσεις μπορεί να είναι μια πηγή εκνευρισμού. Η επικοινωνία δεν είναι διπλής κατεύθυνσης. Δεν πιάνουν πολλές φορές το νόημα μιας ερώτησης ή ενός σχολίου, γι' αυτό ζητάνε συνέχεια εξήγηση. Πολλές φορές λένε ότι «δε ξέρουν τι να πουν» – κυρίως σε κοινωνικές καταστάσεις χωρίς δομή. Δυσκολεύονται να ξεχωρίσουν τι είναι σημαντικό και τι δεν είναι.

Το περιεχόμενο του λόγου μπορεί να είναι λίγο τυπικό με μια χρήση λέξεων που δεν είναι αληθινή. Παίρνουν το λόγο κυριολεκτικά. Δυσκολεύονται όταν υπάρχει μια διαφορά ανάμεσα στη λεκτική και

μη λεκτική έκφραση του λόγου. Μερικοί είναι πολύ επιδέξιοι στο λόγο. Αυτό απέχει πολύ με αυτό που καταφέρνουν.

Είναι υπάκουοι σε εξουσία, όσο θεωρούν ότι είναι δίκαια. Μέσα σε σχέσεις παρατηρείται ότι δεν προβλέπουν τις επιθυμίες του άλλου. Κοινωνικές ανάγκες δεν κατανοούνται και δεν εντοπίζονται.

Σχετικά με την κοινωνική κατανόηση και συναναστροφή

Οι άνθρωποι με αυτισμό συχνά δεν κάνουν οπτική επαφή. Κοιτάζουν προς τα κάτω ή προς τα έξω ή έχουν ένα κενό βλέμμα στα μάτια τους. Η έκφραση είναι μόνιμη. Η στάση του σώματος είναι πολλές φορές άκαμπτη, δεν αλλάζει ανάλογα με τη κοινωνική κατάσταση. Τα χέρια είναι πολλές φορές ακίνητα.

Το άγγιγμα δε βιώνεται ευχάριστα, ειδικά σε απρόοπτες καταστάσεις. Δυσκολεύονται να καταλάβουν τι συμβαίνει στον άλλον, πώς δημιουργείται η συμπεριφορά στον άλλον και ποιες συνέπειες έχει η δική τους συμπεριφορά στους ανθρώπους γύρω τους. Υπάρχει ελαττωματική κατανόηση του εαυτού. Λόγω της μειωμένης

πρόβλεψης σε κοινωνικές διαδικασίες, ένα άτομο με αυτισμό αργά πολλές φορές στην συναναστροφή και αισθάνεται ξαφνιασμένο.

Συνήθως δεν υπάρχει μια αποτελεσματική φιλία. Αν υπάρχουν φιλίες, θα έχουν αρκετά μονόπλευρο χαρακτήρα. Η κοινωνική κατανόηση λείπει, το οποίο συνεπάγεται σε κοινωνικά σφάλματα.

Σχετικά με τις στερεοτυπικές συμπεριφορές και ενδιαφέροντα

Οι άνθρωποι με αυτισμό δυσκολεύονται με τις αλλαγές στη καθημερινή τους ρουτίνα, με απρόοπτα γεγονότα και απρόβλεπτη συμπεριφορά του άλλου. Υπάρχει άκαμπτη συμπεριφορά.

Όταν συμβαίνουν απρόοπτες αλλαγές, το άτομο μπορεί να φοβηθεί, να γίνει επιθετικό ή να πανικοβληθεί. Τα προβλήματα συμπεριφοράς αυξάνονται.

Επίσης το άτομο έχει την τάση να ενδιαφέρεται πάρα πολύ σε κάτι. Μια άλλη πλευρά είναι η γρήγορη δημιουργία συνήθειας και το κόλλημα σε σκέψεις. Όταν διαταράσσεται η συνήθεια, συνεπάγεται ένα άμεσο εκνευρισμό. Μερικές φορές υπάρχει μια τάση συλλογής άχρηστων αντικειμένων. Μπορεί να υπάρχουν

καταναγκαστικά τικ. Οι άνθρωποι με αυτισμό μπορεί να είναι υπερευαίσθητοι ή αντιθέτως υποευαίσθητοι σε ερεθίσματα. Μερικοί δεν αντέχουν δυνατούς ήχους και έντονο φως, άλλοι δεν νιώθουν εύκολα πόνο.

Συμβουλές για την αντιμετώπιση ηλικιωμένων με αυτισμό.

Το περιεχόμενο της επικοινωνίας

- + Να μιλάμε συγκεκριμένα
- + Να προβλέψουμε καταστάσεις, εξηγώντας τις εκ των προτέρων.
- + Να επαναλαμβάνουμε πληροφορίες και να ελέγχουμε αν κατανόησε το μήνυμα.
- + Να εξηγούμε κοινωνικές καταστάσεις και συνέπειες.
- + Να λέμε τι περιμένουμε με απόλυτο τρόπο όταν δίνουμε οδηγίες ή όταν κάνουμε συμφωνίες.
- + Να βάλουμε τις λεπτομέρειες σε ευρύτερο πλαίσιο για να αυξήσουμε την κατανόηση.
- + Όταν υπάρχουν μεγάλες εντάσεις, να τον καθησυχάσουμε πρώτα. Να μην κάνουμε μάχη την στιγμή της αποκορύφωσης του στρες. Αργότερα μπορούμε να συζητήσουμε.

Η μορφή της επικοινωνίας

- + Για να σιγουρευτούμε ότι ο άλλος προσέχει την πληροφορία, είναι σημαντικό να στεκόμαστε κοντά του, αλλά όχι μέσα σε ένα μέτρο απόστασης. Μερικές φορές βοηθάει να αποκαλούμε το όνομα του πρώτα.
- + Να διατηρούμε ένα ήρεμο περιβάλλον.
- + Συνήθως είναι καλύτερο ο ειδικός να προσπαθεί να διατηρήσει τη στάση του σώματός του, τον τόνο της φωνής του και τη έκφραση του προσώπου του ουδέτερο. Οι άνθρωποι με αυτισμό δυσκολεύονται να εκτιμήσουν σωστά τα μη λεκτικά σινιάλα. Αν πρέπει να προσέχουν ταυτόχρονα και το περιεχόμενο και τη μορφή επικοινωνίας, είναι δύσκολο γι' αυτούς να τα συνδυάσουν όλα.
- + Να διατηρήσουμε την ταχύτητα της συζήτησης χαμηλή. Οι εσωτερικές συνδέσεις του ατόμου χρειάζονται χρόνο.

Η δομή στο πλαίσιο του χρόνου

- + Να τεμαχίζουμε τις δραστηριότητες σε μικρές κατανοητές μονάδες χρόνου, να μη συζητάμε όλα τα πράγματα μαζί.

- + Να διατηρούμε σταθερές ώρες για συγκεκριμένες δραστηριότητες, ειδικά σε περιόδους όπου λείπουν άλλες δομές.
- + Να σημειώνουμε ραντεβού, συμφωνίες και να τα τηρούμε.
- + Να κρατούμε τη διάρκεια της συζήτησης σύντομη.

Δομή στο πλαίσιο του χώρου

- + Να φροντίζουμε να υπάρχουν ελάχιστα ερεθίσματα στο χώρο.
- + Να οργανώνουμε το δικό του περιβάλλον έτσι ώστε το άτομο να μπορεί να βρει το δρόμο του στα «τυφλά». Πρέπει να μπορεί να προβλέπει από το περιβάλλον τι θα γίνει σε ποιο μέρος.
- + Να ταξινομούμε τα ερεθίσματα και να τα κάνουμε οπτικά, πχ. να γίνονται δραστηριότητες στον ίδιο χώρο, να σημειώνουμε πληροφορίες σε χαρτί.

Δομή στο άτομο

- + Όσο το δυνατό να έχει τον ίδιο ειδικό.
- + Να είναι σαφείς ποιες είναι οι δυνατότητες του ειδικού.
- + Να προσέχουμε τη μονιμότητα.

- + Να γίνεται συναναστροφή με ελάχιστους ανθρώπους ταυτόχρονα, το καλύτερο μόνο με έναν.

Κανόνες

- + Οι κανόνες πρέπει να είναι σαφείς και συγκεκριμένοι.
- + Οι κανόνες πρέπει να τηρούνται με συνέπεια και σταθερά.

Έπειτα είναι σημαντικό να μην κοιτάμε μόνο την αναπηρία, αλλά επίσης και τις καλές πλευρές. Οι άνθρωποι με αυτισμό έχουν μια διαταραχή, αλλά δεν είναι μια διαταραχή. Όπως όλος ο κόσμος, έχουν πολλά δυνατά σημεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν. Επιπλέον λόγω του αυτισμού, έχουν μερικά χαρακτηριστικά που διευκολύνουν την επαφή. Είναι αφοσιωμένοι στις σχέσεις τους. Σκέφτονται συγκεκριμένα και συζητάνε με λογική. Δεν έχουν μυστικά. Συνήθως είναι πολύ ειλικρινείς, δεν κρατάνε κακία και έχουν εξαιρετική μνήμη. ◀

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ

**ΧΡΕΙΑΖΟΝΤΑΙ ΠΑΝΤΑ
ΕΘΕΛΟΝΤΕΣ**

**ΣΕ ΜΟΝΙΜΗ ΒΑΣΗ ΓΙΑ
ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΜΕ ΤΟ
ΑΥΤΙΣΤΙΚΟ ΠΑΙΔΙ ΜΕ ΣΚΟΠΟ ΤΗΝ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΑΦΗ.**

**ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΙΝΑΙ Η
ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟΥ.**

**ΟΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΤΗ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ.**

**ΔΕ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ ΕΜΠΕΙΡΙΑ, ΜΟΝΟ
ΕΝΘΟΥΣΙΑΣΜΟ ΚΑΙ ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ.**

ΑΠΕΥΘΥΝΘΕΙΤΕ ΣΤΟ Κ.Υ.Γ.:

2310 450 941

**Διάγνωση και θεραπευτική
αντιμετώπιση παιδιού με
σύνδρομο υπερκινητικότητας
και διάσπαση προσοχής.**

Υπάρχουν πολλά παιδιά με υπερκινητικότητα, που ταλαιπωρούν τους γονείς και την τάξη, αλλά και τον εαυτό τους. Είναι σημαντικό να αναγνωρίζεται η φύση των δυσκολιών, για να γίνεται σωστή κι αποτελεσματική αντιμετώπιση. Οι γονείς μπορούν να μάθουν τρόπους για να βοηθήσουν το παιδί και τον εαυτό τους.

Ενημέρωση γύρω από τον
αυτισμό ή την
υπερκινητικότητα και τη
διάσπαση προσοχής σε
παιδικούς σταθμούς, σχολεία,
κ.λ.π.

Τι είναι ακριβώς, τι
προβλήματα υπάρχουν, πώς
τα αντιμετωπίζουμε, πώς
μπορείτε να βοηθήσετε το
παιδί;

**Συμβουλευτική μητέρων-
ζευγαριών**

σε 6 συναντήσεις
σε 10 συναντήσεις
σε 16 συναντήσεις

Αν έχετε νεύρα και δεν ξέρετε
γιατί, ξέρετε όμως ότι ξεσπάτε σε
όποιον βρείτε....

Ζητήστε βοήθεια...

Ζητήστε κάποιον να μιλήσετε...

Τα συναισθήματά μας είναι απλά,
γίνονται δύσκολα και σύνθετα όταν δεν
τολμάμε να τα αντιμετωπίσουμε!

επικοινωνήστε:

Τρυφωνίδου Αριστονίκη

2310:932319

6972116857

Προβολές ενημερωτικών βίντεο**γύρω από τον αυτισμό.**

Μία αφορμή για ενημέρωση,
συζήτηση και γνωριμία. Πρώτη

προβολή: "Με Άλλα Λόγια" –

Γνωρίζοντας τα αντικείμενα.

Δεύτερη προβολή:

"Όταν ο αυτισμός δε φαίνεται" –

Τα παιδιά με Asperger.

Πληροφορίες: ΚΥΓ 2310/450941

**Ομάδα παιδιών με αυτιστικό
αδελφό/αδελφή**

**Μια φορά το μήνα παίζουν,
ζωγραφίζουν με σκοπό να
αποδέχονται πιο εύκολα την
κατάσταση τους και να
εισπράττουν αναγνώριση για
το πρόσωπό τους, κάτι που
πολλές φορές λόγω των
δυσκολιών στην οικογένεια
τους λείπει αρκετά.**

ΣΕΜΙΝΑΡΙΑ

*Για γονείς, εκπαιδευτικούς, ειδικούς και
φοιτητές*

- Ενημέρωση για τον αυτισμό και την υπερκινητικότητα με διάσπαση προσοχής. Για παιδιάτρους και εκπαιδευτικούς.
- Το θεραπευτικό παιχνίδι με σκοπό την επαφή και την μάθηση. Για γονείς και εθελοντές (6 συναντήσεις)
- Αποτελεσματική επικοινωνία με το παιδί – Μέθοδος Gordon (6 συναντήσεις)
- Cocounseling – Αυτογνωσία και αυτοβελτίωση
- Η αντιμετώπιση βίας μέσα στην οικογένεια και στο σχολείο
- Τρόποι πειθάρχησης – πώς να κάνω το παιδί να με ακούει (5 συναντήσεις)
- Πρόγραμμα αντιμετώπισης παιδιών με υπερκινητικότητα και διάσπαση προσοχής (8 συναντήσεις)
- Μάθε να γράφεις Θεραπευτικά Παραμύθια (5 συναντήσεις)
- Σεμινάριο «Γύρω από το Αυτισμό» (3 συναντήσεις)
- Πρόγραμμα μείωσης του φόβου αποτυχίας και της έλλειψης αυτοπεποίθησης για παιδιά σχολικής ηλικίας (5 συναντήσεις)
- Εκπαίδευση για ειδικούς: η εφαρμογή του παιχνιδιού για επαφή και μάθηση στην οικογένεια.

ΟΜΑΔΕΣ

*Για περισσότερες πληροφορίες: Κέντρο
Υποστήριξης Γονέων.*

Ομάδα γονέων με εφήβους με αυτισμό

Σε θετικό περιβάλλον
γίνεται αλληλο-στήριξη,
ενθαρρύνονται οι γονείς
να δοκιμάσουν αλλαγές
και βρίσκονται λύσεις και
ιδέες.

Ομάδα γονέων με παιδιά με αυτισμό

Μαθαίνουμε τρόπους να νιώθουμε
δυνατοί με τον εαυτό μας και με το παιδί
μας. Με βιωματικά παιχνίδια
αυτογνωσίας και πρακτικές ιδέες για
επίλυση προβλημάτων.

Πρωινή και απογευματινή ώρα κάθε
μήνα.

Ομάδα Cocounseling

Πώς θα ήταν να είχες
κάποιον που ενδιαφερόταν
πραγματικά σε σένα και που
θα ήθελε να σ' ακούει να
μιλάς απεριόριστα;
Εβδομαδιαίες συναντήσεις.

*Εντατική ομάδα γονέων με
παιδιά με αυτισμό με
εβδομαδιαίες συναντήσεις,
πρωινή ώρα
(8 συναντήσεις)*

*Στόχοι: στήριξη, πρακτικές
λύσεις, αναγνώριση, γνώση,
τρόποι αντιμετώπισης, κ.λ.π.*

Σεμινάριο στην Αθήνα:

«Οι ανάγκες του αυτιστικού παιδιού»

Ένα παιδί (με αυτισμό) χρειάζεται την υποστήριξή μας και αναγνώριση των αναγκών και προβλημάτων του. Στον αυτισμό υπάρχουν ιδιαίτερες ανάγκες. Είναι ουσιαστικό οι γονείς να γνωρίζουν πώς να αντιμετωπίσουν τις διάφορες καταστάσεις και πώς να βοηθήσουν το παιδί στην εξέλιξή του, ώστε να μειωθούν οι ανεπιθύμητες συμπεριφορές και να προοδεύει το παιδί. Πολλοί ειδικοί ασχολούνται με το παιδί, αλλά είναι ανάγκη και οι γονείς να γίνουν αποτελεσματικοί, τόσο για τους γονείς τους ίδιους, όσο και για το παιδί. Τι μπορεί ο γονιός (και ίσως πρέπει) να απαιτήσει, τι όχι (ακόμα); Πολλές φορές οι γονείς περιμένουν πολύ περισσότερο από ο, τι μπορεί να κάνει το παιδί και το πιέζουν, ενώ άλλες φορές οι γονείς δεν περιμένουν καμία εξέλιξη από το παιδί. Και στις δύο περιπτώσεις το αποτέλεσμα είναι ότι το παιδί δε μαθαίνει και είναι δύσκολο στη συμπεριφορά.

Το σεμινάριο επιδιώκει να διαφωτίσει τους γονείς σχετικά με τις ανάγκες του αυτιστικού παιδιού και με το πώς μπορεί ο γονιός να γίνει αποτελεσματικός απέναντί του.

Το σεμινάριο θα γίνει ένα Σαββατοκύριακο του Νοεμβρίου. Δηλώστε συμμετοχή.

Αγαπητέ αναγνώστη - στρια του ΠΕΡΙ ΑΥΤΙΣΜΟΥ,

Λαμβάνετε το ΠΕΡΙ ΑΥΤΙΣΜΟΥ. Αν θέλετε να συνεχίζετε να παίρνετε το εμπνευσμένο μας περιοδικό, σας παρακαλώ να ανανεώσετε τη συνδρομή σας σύντομα.

Προσπαθούμε να ετοιμάζουμε κάθε μήνα ένα καινούριο τεύχος με ενδιαφέροντα άρθρα, μεταφράσεις από βιβλία, ιδέες, ιστορίες και ανακοινώσεις. Θα χαρούμε πολύ με τη συμμετοχή σας, μοιράζοντας με τους αναγνώστες του ΠΕΡΙ ΑΥΤΙΣΜΟΥ τις εμπειρίες σας, ευχάριστες και δύσκολες στιγμές.

Η ετήσια συνδρομή στο ΠΕΡΙ ΑΥΤΙΣΜΟΥ είναι 20 Ευρώ. Μπορείτε να πληρώσετε τη συνδρομή σας στο γραφείο του Κέντρου Υποστήριξης Γονέων (Ελλησπόντου 22, Καλαμαριά), ή μέσω τράπεζας:

Alpha Bank

Αρ. λογ/σμου 483-002121-042164

STEEMAN MARIA EUGENI KORN

Η συντακτική ομάδα του ΠΕΡΙ ΑΥΤΙΣΜΟΥ

Κέντρο Υποστήριξης Γονέων

Το Κέντρο Υποστήριξης Γονέων έχει ως σκοπό να προσφέρει κατανόηση και στήριξη σε γονείς (παιδιών με αυτισμό, άλλες διαταραχές ή προβλήματα συμπεριφοράς), και να τους δείξει καινούριους τρόπους αντιμετώπισης των προβλημάτων των παιδιών, ώστε να τους ενισχύσει στο γονεϊκό ρόλο και να χαίρονται (πάλι) τα παιδιά τους.

Δίνει ουσιαστική, συστηματική ενημέρωση και εκπαίδευση σε γονείς, ώστε να αποκτήσουν τις απαραίτητες ικανότητες για να παροτρύνουν οι ίδιοι την επιθυμητή συμπεριφορά στα παιδιά τους και να βελτιώσουν τις σχέσεις ανάμεσα τους.

Η εκπαίδευση και υποστήριξη γονέων γίνεται με μεθοδικό και πρακτικό τρόπο, και δίνει την δυνατότητα στο γονιό να εφαρμόζει, αυτό που μαθαίνει, καθημερινά με το παιδί του, με σκοπό να διαφοροποιείται σταδιακά η αντιμετώπιση του.

Κέντρο Υποστήριξης Γονέων
Ελλησπόντου 22, Καλαμαριά
Τηλ. 2310- 450941
Internet site: www.kyg.gr
E- mail: info@kyg.gr